

69
20.06.2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

**КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ, БІЗНЕСУ ТА МАРКЕТИНГОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ**

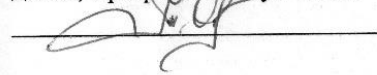
КОВАЛЮК Вероніка Олександрівна
(студентка групи ПВ-5)

БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

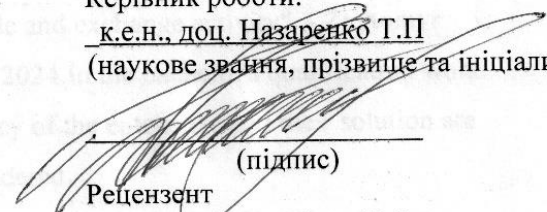
«ОЦІНКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА»

(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»
галузі знань 07«Управління та адміністрування» спеціальності
076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»)

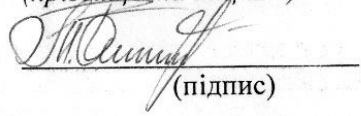
Допущено до захисту
протокол № 5
від 03.06.2024
зав. кафедри менеджменту, бізнесу
та маркетингових технологій
д.е.н., проф. Осташук Т.П.

Керівник роботи:
к.е.н., доц. Назаренко Т.П.
(наукове звання, прізвище та ініціали)

(підпис)
Рецензент
ст. викл. Біляк Т.О.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

Житомир 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1 Поняття, види та причини банкрутства підприємства.....	6
1.2 Система управління оцінки банкрутства підприємства.....	10
1.3 Оцінка ймовірності банкрутства як метод фінансово-економічного стану підприємства	19
1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері оцінки ймовірності банкрутства підприємства.....	23
Висновки до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА «ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ».....	30
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	30
2.2. Діагностика фінансово-економічного стану ФГ «ПРИВАТ-АГРО- ПОЛІССЯ»	33
2.3. Оцінка системи управління ймовірності банкрутства підприємства.	39
2.4. Напрями удосконалення оцінки ймовірності банкрутства підприємства.....	43
Висновки до розділу 2	47
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	56
ДОДАТКИ.....	63

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Із настанням світової фінансової та економічної кризи проблема банкрутства стала однією з найбільш актуальних для України та інших країн світу. Проблема кризового стану підприємств загострилася на теренах тривалого процесу адаптації до ринкових умов господарювання, нестабільної економіки та дефіциту інвестиційних ресурсів.

Основним засобом пристосування до таких умов є розроблення та впровадження ефективного механізму антикризового управління, важливе місце у якому займає діагностика поточного стану справ та інноваційний розвиток. В умовах нестабільного зовнішнього середовища перед підприємством постає завдання проведення постійного моніторингу діяльності, виявлення та оцінки можливих напрямків розвитку, економії наявних виробничих ресурсів.

На сучасному етапі підприємства самі повинні залучати ресурси, аналізувати та вирішувати як доцільно їх розмістити, самостійно здійснювати пошук своїх контрагентів для того, щоб компанія здійснювала свою діяльність без збоїв. Останні роки більшість компаній мають досить скрутне фінансове становище. На діяльність суб'єктів господарської діяльності мають вплив не лише зовнішні фактори, а й низька фінансова стійкість самої компанії. Саме зараз, через достатньо нестабільну (економічну та політичну) ситуацію в державі, дуже важливим, навіть основним завданням підприємств є забезпечити собі фінансову стійкість та працювати лише на підвищення її рівня, а також здійснювати постійну діагностику ймовірності банкрутства компанії.

Актуальність роботи полягає у тому, що за умов сучасного розвитку економіки, своєчасне прогнозування кризових явищ та формування відповідного механізму протидії їм є дуже важливим для підтримки ефективної діяльності підприємства. Застосування дієвого комплексу антикризових заходів дозволить підприємству зміцнити свої позиції на ринку та уникнути загрози

банкрутства. Питаннями діагностики ймовірності банкрутства та розробкою шляхів його запобігання займались такі вчені як: Е. Альтман, Р. Ліс, Г. Спрінгейт, Р. Таффлер, Г. Тішоу, І. Бланк, А. Бівер, О. Терещенко, Г. Кадиков, Р. Сайфуллін, Ж. Депалян, Фулмер, Чессер, Р. Фрай, В. Ковальов, А. Матвійчук, О. Пластун, Л. Ситник, Д. Дюран, В. Кривеженко, І. Маник, У. Тимошенко та інші.

Метою бакалаврської кваліфікаційної роботи є дослідити економічну сутність оцінки ймовірності банкрутства, проаналізувати та оцінити вірогідність банкрутства обраного підприємства в сучасних умовах за впливом зовнішніх та внутрішніх факторів.

Згідно з поставленою метою в роботі треба вирішити такі **завдання**:

- розкрити сутність і значення поняття «банкрутство»;
- проаналізувати систему управління оцінки банкрутства підприємства; визначити оцінку ймовірності банкрутства як метод фінансово-економічного стану підприємства;
- дослідити нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері оцінки ймовірності банкрутства підприємства;
- навести організаційно-економічну характеристику підприємства;
- провести діагностику фінансово-економічного стану ФГ «ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ»;
- оцінити системи управління ймовірності банкрутства підприємства ФГ «ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ»;
- визначити напрями удосконалення оцінки ймовірності банкрутства підприємства.

Об'єктом дослідження є проведення оцінки ймовірності банкрутства Фермерського господарства «ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ»

Предметом дослідження виступають теоретичні й практичні аспекти оцінки ймовірності банкрутства Фермерського господарства «ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ»

Методи дослідження оцінки ймовірності банкрутства підприємства здійснюється за допомогою різних методів дослідження, які включають фінансовий аналіз, економіко-математичні моделі, статистичні методи та методи машинного навчання. Фінансовий аналіз передбачає вивчення ключових фінансових показників та аналіз фінансових звітів для виявлення потенційних проблем. Ці методи дозволяють отримати комплексну оцінку ймовірності банкрутства, що є важливим для своєчасного прийняття управлінських рішень та забезпечення фінансової стабільності підприємства.

Інформаційною базою дослідження виступили наукові фахові, навчальні та методичні публікації провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, чинне законодавство України, статистичні дані, дані фінансової та банкрутської звітності ФГ «ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ».

Практичне значення одержаних результатів полягає у попередженні фінансових криз, а саме вчасне виявлення фінансових проблем дозволяє вжити необхідних заходів для запобігання банкрутству, таких як оптимізація витрат, реструктуризація боргів або залучення додаткового фінансування.

Структура та обсяг бакалаврської кваліфікаційної роботи. Бакалаврська кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 51 сторінці друкованого тексту. Робота містить 6 таблиць та 1 рисунок. Список використаних джерел налічує 60 найменувань. Робота містить 4 додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Поняття, види та причини банкрутства підприємства

Банкрутство – це неможливість підприємства задовольнити вимоги своїх кредиторів чи виконати обов'язки щодо сплати поточних обов'язкових платежів. До банкрутства ведуть різні об'єктивні (що не залежать від діяльності самої організації, наприклад, високий рівень інфляції, підвищення податкового навантаження) та суб'єктивні причини.

Зовнішньою ознакою банкрутства підприємства є призупинення його поточних платежів та нездатність задовольнити вимоги кредиторів протягом трьох місяців із дня настання термінів їх виконання. Фундамент об'єктивних причин найчастіше перебуває набагато глибше і може залежати як від економічних, так й від політичних, екологічних та інших причин [3].

До суб'єктивних причин банкрутства відносять такі:

- фізичне та моральне зношування основних засобів;
- висока вартість позикових оборотних коштів; -недостатня кваліфікація керівництва та персоналу організації;
- зниження обсягів продажів через недостатньо повне вивчення попиту; - великі обсяги умовно-постійних витрат;
- дуже довгий цикл виробництва тощо.

Виокремлюють 3 види банкрутства [2]:

- реальне банкрутство, яке характеризується повною нездатністю підприємства відновити свою фінансову стійкість та платоспроможність у майбутньому періоді через реальні втрати капіталу та активів бізнесу – фінансові причини банкрутства підприємств [3];

- технічне банкрутство, при якому неплатоспроможність викликана суттєвим простроченням дебіторської заборгованості. Іноді таке банкрутство називається технічним дефолтом, коли, наприклад, компанія не може забезпечити виплату за фінансовими зобов'язаннями особливо, що пов'язане із обігом цінних паперів – векселі, коносаменти, дивіденди з акцій чи облігацій. Крім цього до технічного банкрутства чи дефолту також призводять так звані «касові розриви». Це випадки, коли компанія загалом має можливість сплатити поточні зобов'язання, але через те, що існує тимчасовий проміжок між отриманням доходів та оплатою боргів, у неї виникає ризик невиконання своїх зобов'язань [3];

- кримінальне банкрутство, яке є інструментом недобросовісного заволодіння власністю. Такий вид банкрутства включає навмисне банкрутство, фіктивне банкрутство і неправомірні дії при банкрутстві [2].

Класифікація неспроможності можлива і на підставі причин, що її викликали [1]:

- неспроможність бізнесу (банкрутство бізнесу) яка пов'язана з неефективним управлінням компанією, а також слабкою маркетинговою стратегією;

- неспроможність власника, обумовлена нестачею інвестиційних ресурсів, необхідних для подальшого здійснення та розширення господарської діяльності підприємства;

- банкрутство самого виробництва. Цьому банкрутству сприяють початкові дві причини. Однак слід враховувати, що список допустимих проблем може бути значно ширшим і, ймовірно, включає застаріле обладнання, жорстку конкуренцію та несвоєчасне перепрофілювання виробництва;

- недобросовісний менеджмент, тобто злісне ухилення керівництва компанії від виконання своїх зобов'язань.

Успіхи та невдачі підприємства слід розглядати як взаємодію цілого ряду факторів – зовнішніх (на які воно не може вплинути) та внутрішніх (які, як правило, залежать від організації роботи самого підприємства) [2].

Варто розглянути фактори банкрутства. Внутрішні фактори мають пряму залежність від діяльності підприємства, а зовнішні – не мають. До зовнішніх факторів банкрутства підприємств можна віднести такі:

– Економічні. До них відносяться: економічний стан країни в загальному (знаходиться вона в кризі чи ні), рівень інфляції, рівень стабільності фінансової системи, зміна цін на ресурси і кон'юнктура ринку, фінансовий стан 10 партнерів. Також сюди доцільно віднести ступінь втручання держави в економіку.

– Інституційні. На стійкість компанії можуть впливати стабільність суспільства, зовнішня політика держави і її зміна, зміна законодавства щодо банкрутства та підприємництва, зміна політичного режиму, в цілому правове та інституційне регулювання економіки державою. Також в цю групу можна віднести посилення конкуренції, розширення частки ринку, розвиток технологій і їх впровадження, зміна бар'єрів при вході на ринок і виходу з нього [99-104,112,113,114,123]. Так, наприклад, освоєння нових технологій може нести величезні збитки компанії в тому випадку, якщо без них неможливо надалі продовжувати свою діяльність на тому ж рівні і зберігати конкурентоспроможність [5]. Або ж, навпаки, може відбуватися зниження інноваційного потенціалу, який виражається в нестачі відповідного обладнання.

– Соціальні. Це чисельність і склад населення, рівень добробуту, культура, обсяг споживання і попит, традиції. Все це скоріше опосередковано впливає на фінансове стан підприємств. Наприклад, зміна демографічної ситуації може збільшити або зменшити попит на продукцію, що позначиться на результатах роботи компанії. А якщо спостерігається негативна тенденція, то стан компанії

може погіршитися в динаміці. Також скорочення населення може призводити до дефіциту трудових ресурсів, що теж не покращить становища компанії [9].

Внутрішні чинники банкрутства підприємств можна розділити на операційні і фінансові. Основними факторами операційного характеру, які знижують стійкість компанії, є:

- неефективна виробничо-комерційна діяльність;
- низький технологічний рівень виробництва
- нераціональне використання ресурсів і, як наслідок, висока собівартість продукції
- наднормативні залишки незавершеного виробництва і готової продукції,
- зниження оборотності капіталу і виникнення дефіциту коштів

Також до групи операційних факторів можна віднести ті, що пов'язані з відсутністю ефективної системи управління фінансовим циклом підприємства: зокрема, ненадійні дебітори. У таких випадках може виникати «ланцюгове банкрутство», коли через неспроможність дебіторів їх постачальники також стають банкрутами. Головним фінансовим фактором є відсутність чіткої фінансової та маркетингової стратегії розвитку підприємства[98] або її неефективність. У цю ж групу можна віднести залучення фінансових коштів на не вигідних умовах і зниження рентабельності; різке зростання запасів у порівнянні з продажами, що веде до потреби в залученні додаткових короткострокових позикових коштів і виникненню загрози банкрутства.

Достовірно невідомо, які саме чинники призводять до банкрутства - тут, варто враховувати особливості кожної компанії. Однак виділяють таку залежність - всі фактори, беззаперечно, взаємопов'язані, причому внутрішні підсилюють дію зовнішніх [10].

Арбітражні керуючі, в свою чергу, виділяють кілька причин, найбільш поширених, за якими відбувається банкрутство підприємств. До них відносять такі:

1. Неефективна кредитна політика підприємства. Тут варто розглянути дві ситуації. Перша пов'язана з довгостроковими запозиченнями. Наприклад, компанія може брати кредит на покупку устаткування або будівництво будівлі під завищені відсотки, але наявних коштів не вистачає на погашення відсотків і самого тіла кредиту. Іншим прикладом може служити ситуація, коли підприємство вкладає позикові кошти в ризикові інвестиційні проекти. В результаті невдачі проекту, компанія потрапляє в скрутний фінансовий стан.

2. Неефективна комерційна політика. В цьому випадку утворюються на складі запаси матеріалів, що не використовуються, без збільшення обсягу виробництва. Іншим варіантом є закупівля матеріалів за завищеними цінами. У підсумку ціна готової продукції збільшується, попит падає, з'являються надлишки на складі, від яких вчасно не позбавляються.

3. Неефективна політика надання комерційного кредиту. Тут перш за все, варто відзначити збільшення термінів надходження оплати від покупця, в результаті чого утворюється величезна дебіторська заборгованість, зменшується обсяг оборотних коштів, і підприємство змушене брати додаткові кредити, щоб розплатитися по короткостроковим зобов'язань[26].

1.2 Система управління оцінки банкрутством підприємства

Будь-яке промислове підприємство, починаючи з моменту свого заснування, наштовхується на різноманітні проблеми, що можуть спричинити кризу, протягом якої різко погіршуються показники його діяльності: фінансова стійкість, ділова активність, платоспроможність, рентабельність, оборотність оборотних коштів та ін. [3].

Для вітчизняних промислових підприємств на сьогоднішній день стоїть питання щодо вирішення завдання здійснення оцінювання показників фінансового стану та цій основі прийняття рішень необхідності та доцільності здійснення антикризового управління за відповідними напрямками, строками, витратами тощо. Це може бути основою не лише для попередження негативного впливу невдалих управлінських рішень, але і недопущення виникнення кризової ситуації, її діагностування та початком етапом реалізації відповідних управлінських заходів щодо її нівелювання. Бажаний результат буде проявлятися шляхом покращення фінансових показників підприємства, а також зменшення витрат, пов'язаних із заходами антикризового управління. Мова йде про те, що ефективність результатів діяльності підприємства зростатиме лише за умови, що система антикризового управління буде раціонально вибудованою та відповідатиме умовам, які склались на ньому. Для цього у структурі своїх складових вона повинна містити відповідний інструментарій для оцінювання кризових явищ.

Базуючись на викладених вище теоретичних засадах, можна зазначити, що антикризове управління підприємством має здійснюватися поетапно та передбачати відповідну послідовність дій, де методики оцінки ймовірності банкрутства повинні займати визначне місце і бути основою для прийняття відповідних управлінських рішень. Крім того, варто зазначити і на необхідності структурування і процесу оцінювання, що пов'язано зі значною кількістю існуючих методик, їх складністю, витратами на здійснення оцінювання на їх основі, перевагами і недоліками, можливістю і доцільністю використання для діагностування різних криз чи їх етапів тощо.

Так, наприклад, Р. С. Квасницька пропонує застосовувати підприємствам у системі антикризового управління таку послідовність діагностики банкрутства:

- перший етап включає аналіз, насамперед, початкових ознак кризового стану підприємства на основі використання системи оцінювання;
- другий етап передбачає більш глибоку економічну оцінку та аналіз бухгалтерського балансу підприємства;
- третій етап ґрунтується на аналізі груп коефіцієнтів фінансового стану підприємства, оскільки саме вони характеризують майновий стан, ліквідність та платоспроможність, фінансову стійкість, ділову активність, рентабельність діяльності тощо;
- четвертий етап може бути представлений як діагностика на основі використання бальних методів (рейтингової оцінки), що забезпечуватиме більшу точність і ширину отриманої інформації поряд з попередніми способами оцінювання;
- п'ятий етап може передбачати використання дискримінантного аналізу як основи виявлення дійсних ознак кризи (її виду, глибини тощо.). Тут основними моделями оцінювання можуть бути моделі Альтмана, Спрінгейта, Ліса, Конана і Гольдера, Бівера, Таффлера і Тішоу, Фулмера та ін.

Серед існуючих методик оцінювання ймовірності банкрутства, в основі яких лежать принципи дискримінантного аналізу, варто виокремити, насамперед, моделі Альтмана, Спрінгейта, Бівера, Таффлера і Тішоу.

Для наочного представлення узагальнимо найбільш вживані в економічних дослідженнях західні моделі оцінки ймовірності банкрутства на підприємстві та визначимо специфіку їхнього застосування на вітчизняних підприємствах (табл.1).

Таблиця 1.1

Специфіка застосування на вітчизняних підприємствах західних моделей оцінки ймовірності банкрутства

Назва	Переваги	Недоліки	Специфіка застосування на
-------	----------	----------	---------------------------

			вітчизняних підприємствах
1	2	3	4
Двохфакторна модель Альтмана	Найпростіша для розрахунків	- Недостатня кількість вихідних даних; - Не враховує специфіку динаміки макро- і мікроекономічних показників у структурі національного господарства; - Відсутність зазначених показників викривлює результати інтерпретації значення коефіцієнта поточної ліквідності – не дає повної критичної оцінки фінансового стану та зазвичай використовується лише для компаній, цінні папери яких розміщені на фондовому ринку; - Серед оціночних показників не представлено ряд тих (оборотність та рентабельність активів, темпи зміни виручки від реалізації), що розкривають найбільш важливі аспекти діяльності підприємства	- Недостатня кількість вихідних даних; - Не враховує специфіку динаміки макро- і мікроекономічних показників у структурі національного господарства; - Відсутність зазначених показників викривлює результати інтерпретації значення коефіцієнта поточної ліквідності – не дає повної критичної оцінки фінансового стану та зазвичай використовується лише для компаній, цінні папери яких розміщені на фондовому ринку; - Серед оціночних показників не представлено ряд тих (оборотність та рентабельність активів, темпи зміни виручки від реалізації), що розкривають найбільш важливі аспекти діяльності підприємства
П'ятифакторна модель Альтмана	- Простота розрахунків; - Є можливість	- Є емпіричною, не має під собою самостійної теоретичної бази;	- Коефіцієнт ринкова вартість акцій / позиковий

	прогнозування банкрутства, визначення зони ризику, в якій перебуває підприємство; - Наявність послідовності дослідження; - Наявність декількох формул для підприємств, акцій яких котируються та не котируються на біржі; - Невелика кількість показників, що забезпечують точність результатів, за незначних трудовитрат; - У ряді країн точність прогнозування склала 95%; - Доступність вихідних даних, відображених у формах фінансової звітності;	- Відсутність прив'язки до галузевих особливостей, врахування розміру підприємств тощо; - Не враховує ринкову оцінку бізнесу (котирування акцій); - Ймовірність отримання некоректного результату у зв'язку з часовою невідповідністю (час розробки та час розрахунку); - Невідповідність способу розрахунку деяких показників, у рамках західної та відчизняної практик здійснення фінансового аналізу діяльності	капітал неприйнятний через відсутність інформації про ринкову вартість акцій; характеризує настання фінансової кризи, у той час як інші – економічної; - Коефіцієнт оборотний капітал / сума активів пов'язаний із кризою управління, ринковою кризою; - Відсутність якісної статистики; - Не враховуються фактори неекономічного характеру; - Усі коефіцієнти розраховані на основі статистики результатів діяльності підприємств США, що викликає неприйнятність для відчизняних підприємств
Модель Таффлера та Тісшоу	Простота та незначні витрати при здійсненні розрахунку; - Доступність вихідних даних, відображених у формах фінансової звітності; - Забезпечує не лише констатацію стану, а й можливість здійснювати прогнозування; дозволяє ідентифікувати ризики діяльності підприємства;	- Є емпіричною, не має під собою самостійної теоретичної бази; - Відсутність прив'язки до галузевих особливостей, врахування розміру підприємств тощо; - Не враховує ринкову оцінку бізнесу (котирування акцій); - Ймовірність отримання некоректного результату у зв'язку з часовою невідповідністю	- В Україні може використовуватися лише як паралельна модель, тому що значення коефіцієнтів не мають галузевої прив'язки; - Модель створювалася з урахуванням західного розвитку

		(час розробки та час розрахунку); - Невідповідність способу розрахунку деяких показників, у рамках західної та відчизняної практик здійснення фінансового аналізу діяльності	
Модель Чессера	Має переваги, визначені для моделей Таффлера та Тішоу, Ліса, а також дозволяє оцінити факт непогашення займу та інші умови	За рахунок обмеженої кількості факторів оцінки зменшується її точність та можливість швидкого реагування заходами антикризового управління; - Була створена як модель оцінки рейтингу позичальника, тому може використовуватись як паралельна поряд з іншими	За рахунок обмеженої кількості факторів оцінки зменшується її точність та можливість швидкого реагування заходами антикризового управління; - Була створена як модель оцінки рейтингу позичальника, тому може використовуватись як паралельна поряд з іншими
Модель Конана - Гольдера	Забезпечує можливість діагностування стратегічних проблем розвитку підприємства	Пристосована до використання для компаній, що є емітентами цінних паперів; - обмежена у врахуванні факторів, що є основою для визначення фінансового стану; - не враховується багато факторів, що визначають фінансову стійкість	Пристосована до використання для компаній, що є емітентами цінних паперів; - обмежена у врахуванні факторів, що є основою для визначення фінансового стану; - не враховується багато факторів, що визначають фінансову стійкість
Модель Фулмера	- Сучасний варіант містить скорочений обсяг вихідних коефіцієнтів;	- Створена для використання саме у банківських установах;	- Створена для використання саме у банківських

	- Точність прогнозів, зроблених за допомогою даної моделі на рік вперед – 98%, на два і більше року – 81%; - Враховує розмір підприємства; - Коефіцієнт матеріальних активів конкретніше визначати в перерахунку елементів активу в тисячі доларів США на дату складання аналізованого звіту; - Велика кількість факторів, які враховуються, створюють підґрунтя для адекватного результату розрахунків; - Модель з однаковою надійністю визначає як банкрутів, так і платоспроможні фірми	- Значення оціночних показників можуть об'єктивно використовуватись переважно для іноземних компаній; - Не враховує особливості національної грошової системи	- установах; - Значення оціночних показників можуть об'єктивно використовуватись переважно для іноземних компаній; - Не враховує особливості національної грошової системи
Модель Спрінгейта	Простота у розрахунку; - точність $\geq 90\%$	- Модель була створена для підприємства США і Канади; - Коефіцієнти наведені в доларах; - Модель створена для оцінювання кредитоспроможності підприємств	- Модель була створена для підприємства США і Канади; - Коефіцієнти наведені в доларах; - Модель створена для оцінювання кредитоспроможності підприємств
Система показників Бівера	Значення системи показників дають змогу визначити межу задовільного фінансового стану підприємства і його схильності до неплатоспроможності	Прогнозний період: за наслідками розрахунку діагностичних індикаторів підприємства потрапляють в одну з трьох груп: «благополучні компанії», а також фірми, що перебувають «за рік до неплатоспроможності» і «за п'ять років до неплатоспроможності» відповідно	Довготривалий період для прогнозування, адже відтермінування у погашенні фінансових зобов'язань, зазвичай, не надається на термін більше року

Аналіз даних, наведених у табл. 1.1, дає можливість визначити, що зазначені методики розроблялися на основі використання статистичної бази стану компаній та ринків західних країн, тобто з урахуванням факторів впливу, які на них діяли. Саме тому можна припустити, що вони не можуть повною мірою бути використані для оцінювання стану вітчизняних підприємств, оскільки структура факторів впливу та його ступінь буде визначатися типом ринку, динамікою розвитку національного господарства, державною політикою у сфері господарювання тощо. Ці вихідні фактори можуть впливати на стабільність чи нестабільність діяльності вітчизняних підприємств, їх інвестиційні та інші можливості, визначати особливості звітності і обліку, динаміку вартості та рентабельності активів, структуру основних фондів, ступінь концентрації галузі тощо.

На мою думку, за останні півстоліття відбулися значні зміни, у функціонуванні як іноземних, так і вітчизняних підприємств під впливом зазначених факторів. Зокрема, у системі оподаткування, пріоритетах державної промислової та інших видах політики, у реалізації функцій державного регулювання, співвідношенні регулювання та саморегулювання, відносинах власності, геополітичних пріоритетах тощо, що може призводити до ситуації появи кризових явищ, їх прискорення та впливати на специфіку моніторингу. Відповідно це вимагає детального критичного аналізу існуючих західних методик оцінювання ймовірності банкрутства і їх порівняння з існуючими вітчизняними. Узагальнені вітчизняні моделі оцінки ймовірності банкрутства на підприємстві та їх специфіка застосування на вітчизняних підприємствах подано в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Вітчизняні моделі оцінки ймовірності банкрутства

Назва	Переваги	Недоліки	Специфіка застосування на вітчизняних

			підприємствах
Модель Сайфуліна та Кадикова	Простота розрахунку	- Комплексно не враховує умови виникнення кризових явищ на підприємстві; - Відсутня галузева прив'язка до нормативних показників; - Прямий зв'язок результатів і професійних якостей спеціаліста, який здійснює розрахунки; - Різний ступінь впливу значень проміжних коефіцієнтів на кінцевий результат; - Відсутність різносторонньої інформації при виборі вихідних даних	- Якісно не впливає на зміну структури виробництва внаслідок збільшення вартості активів (збільшення вартості призводить до зменшення загального результату інтегрального показника); - Структура та якість виручки, власного капіталу і динаміка розвитку фондового ринку поза зоною розрахунків
Модель Зайцевої	- Простота розрахунку; - Пристосована до використання для компаній, що не є емітентами цінних паперів	Актуальне використання моделі для саме тих підприємств, які вже знаходяться в кризовому стані	Модель розроблена на території пострадянського простору, а отже, може застосовуватися для вітчизняних підприємств, проте в ній не врахована специфіка галузі
Модель Терещенко	- Створена на базі аналітичних даних національного господарства з урахуванням галузевої приналежності та структури підприємств; - Галузева прив'язка значень коефіцієнтів в моделі уможливорює ідентифікацію кризи на підприємствах в різних сферах національної економіки	- Модель показує виключну наявність або відсутність кризи на підприємстві відносно розрахованих фінансових показників, що унеможливорює діагностику ранніх передкризових явищ; - Діапазон значень інтегрального показника від -0,9 до 0,9 не забезпечує високої точності оцінки фінансового стану підприємства	Модель створена з урахуванням специфіки вітчизняних підприємств, а тому має місце застосування
Модель	Значно вища точність	Виділення лише двох	Зважаючи на

Матвійчука	діагностування банкрутств українських підприємств на підґрунті побудованої автором моделі, ніж із застосуванням розроблених раніше моделей	класів підприємства при побудові дискримінантної моделі не завжди достатньо для оцінки реальної фінансової ситуації	ймовірність викривленої оцінки, важливим є завдання проведення аналізу фінансового стану компанії з позицій оцінювання часу, що залишається до її ймовірного банкрутства
------------	--	---	--

1.3 Оцінка ймовірності банкрутства як метод фінансово-економічного стану підприємства

Зростання кількості збиткових підприємств, а також нестабільні умови господарювання, призводять до того, що питання банкрутства підприємств є актуальним. У сьогоднішніх карантинних умовах банкрутство є поширеним явищем, що має соціально-економічний та юридичний аспекти, адже його наслідки поширюються на всі сфери суспільного життя. Банкрутство є невід’ємною частиною будь-якої економіки, оскільки дозволяє, з одного боку, «відсіяти» неефективні підприємства, а з другого – сприяє оздоровленню суб’єктів господарювання, які зазнали тимчасових фінансових труднощів [1].

Позитивні сторони соціального аспекту банкрутства проявляються в: – закритті нерентабельних виробництв, що дає змогу зменшити витрати і підвищити ефективність суспільного виробництва; вивільненні залучених до неконкурентоспроможних виробництв ресурсів; – оздоровленні економіки шляхом ліквідації неефективних підприємств. Проте найбільше на економіку впливають недоліки банкрутства, зокрема:

- втрата значних коштів, вкладених кредиторами у збанкрутіле підприємство;

- зростання безробіття та загострення соціальної напруженості у суспільстві;
- зниження дохідної частини бюджету через зменшення податків;
- зниження загального потенціалу економічного розвитку країни.

Процедура банкрутства регламентується багатьма державними нормативними актами. Крім того, на міжнародному рівні є законодавчі акти, що регулюють певні питання, пов'язані з фінансової безпекою суб'єктів господарювання, зокрема Європейська конвенція «Про деякі міжнародні аспекти банкрутства» [3]. Критеріями абсолютної неплатоспроможності є беззаперечні грошові вимоги кредитора(ів) в сумі не менше 300 мінімальних розмірів заробітної плати та строк прострочення розрахунків – три місяці з встановленого дня їх погашення [8].

Проблему існування фіктивного та умисного банкрутства слід шукати у недосконалості та неузгодженості норм чинного законодавства. Фіктивним банкрутством визнається завідомо неправдива заява суб'єкта підприємництва до суду про нездатність виконати зобов'язання перед кредиторами та державою. Умисним банкрутством визнається стійка неплатоспроможність суб'єкта підприємництва, викликана цілеспрямованими діями власника майна та посадової особи суб'єкта підприємництва, якщо це завдало істотної матеріальної шкоди інтересам держави, суспільства чи інтересам кредиторів, що охороняються законом [16].

Головною метою чинної нормативно-правової бази, що врегульовує процедури банкрутства, перш за все, є відновлення платоспроможності боржника, а не його ліквідація та розподіл наявного майна між кредиторами. У багатьох розвинених країнах пріоритет належить саме санаційним (реорганізаційним) процедурам, спрямованим на збереження кожного суб'єкта господарювання, відродження його потенціалу. Тільки такий підхід за умов суцільної кризи, яка здебільшого спровокована зовнішніми факторами,

визнається єдиною можливістю та забезпечує відродження економічного потенціалу України. Вид банкрутства безпосередньо залежить від істинної причини його виникнення. Тому детального вивчення потребує питання причин виникнення банкрутства та розробки конкретних шляхів його недопущення.

Таким чином, зовнішніх і внутрішніх чинників, що призводять до виникнення банкрутства підприємства, існує безліч, тому їх слід об'єднати в групи, що дозволить своєчасно їх ідентифікувати та нейтралізувати. Крім того, погоджуємося із думкою О.В. Гук, що систематизація факторів виникнення кризових явищ створює об'єктивні підстави для формування ефективної антикризової політики [7].

У кризових умовах функціонування вітчизняних підприємств важливим є уміння завчасно передбачити перші прояви фінансової неплатоспроможності, які в майбутньому можуть призвести до банкрутства, тому діагностика та запобігання негативним факторам є актуальними.

До завдань аналізу передумов неплатоспроможності та банкрутства підприємства належать:

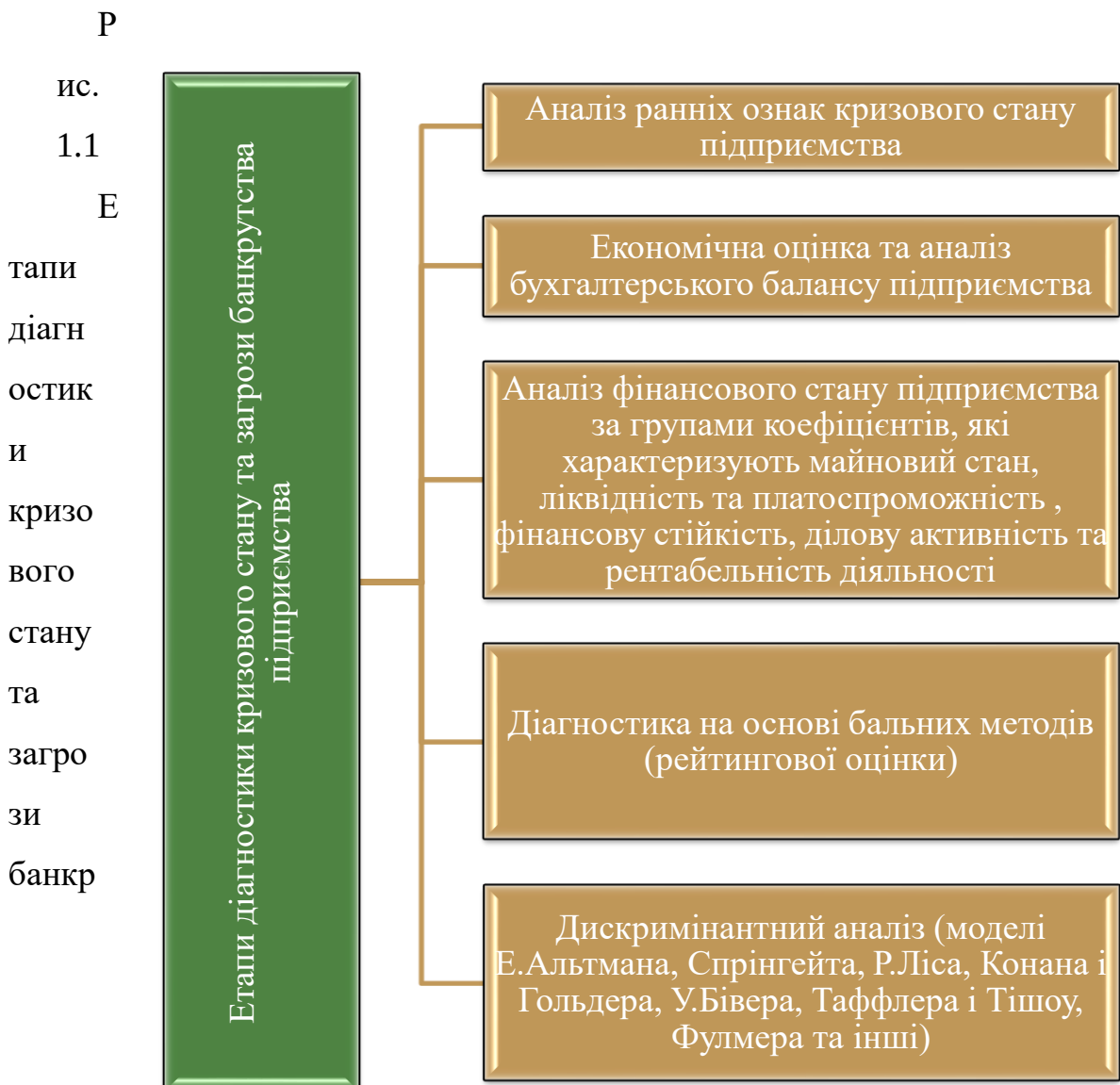
- оцінка результатів господарської діяльності за попередні та поточний роки;
- виявлення факторів, які позитивно чи негативно вплинули на показники діяльності підприємства;
- оцінка структури балансу;
- оцінка фінансового стану неплатоспроможного підприємства;
- розробка варіантів та організаційних процедур щодо можливості подальшої діяльності підприємства.

Перші спроби проведення аналізу діяльності фірм-банкрутів були зроблені в 30-ті роки А.Винокором і Р.Смітом; у найбільш завершеному вигляді методика і техніка прогнозування банкрутства висвітлені у роботах Е.Альтмана, який здійснював діагностику банкрутства компаній, що передбачала розрахунок

фінансової стійкості підприємства та прогнозування показників на майбутній період.

Методи другої групи передбачають використання дискримінантного аналізу, сутність якого полягає у тому, що за допомогою математично-статистичних методів будують функцію і розраховують інтегральний показник, на підставі якого можна з достатньою ймовірністю передбачити банкрутство суб'єкта господарювання [10].

Система діагностики кризового стану та ймовірності банкрутства підприємства містить ряд етапів, які дозволяють зробити висновок про існування загроз в діяльності підприємства та визначити ймовірність його банкрутства. Вважаю, що в системі антикризового управління доцільно застосовувати таку послідовність діагностики банкрутства підприємства (рис 1).

утства підприємства

Згідно з запропонованою етапністю проведення діагностики банкрутства, першим її етапом є аналіз ранніх ознак кризового стану підприємства. Проведення діагностики банкрутства за ранніми сигналами передбачає аналіз якісних показників. Підсумовуючи вказане, слід зауважити, що всі моделі містять набір різних показників, мають територіальну специфіку. Визначено основні проблеми адаптації зарубіжних моделей банкрутства до вітчизняної практики:

1) відсутність інформації про базу розрахунку вагових значень коефіцієнтів моделі та про базу розрахунку критеріїв оцінки отриманих результатів моделі;

2) відсутність статистики банкрутств українських підприємств, яка могла б підтвердити чи спростувати надійність моделі;

3) застосування моделей ускладнюється проблемою достовірності інформації вітчизняних звітів, оскільки підприємства застосовують рівні методичні підходи щодо формування звітних показників.

Усе вказане вище свідчить про те, що спроби використати зазначені моделі для українських підприємств навряд чи виявляться успішними і дадуть надійні результати [10].

Введення обмежень щодо здійснення господарської діяльності в Україні стало однією з причин банкрутства частини підприємств і організацій. Від рішень керівництва суб'єкта господарювання залежить ефективність функціонування. Тому необхідно ідентифікувати основні фактори, що впливають на підприємство, та розробити раціональні способи реагування на зовнішні впливи ризику, обумовленого невизначеністю зовнішнього середовища. Адже чим більше невизначеностей, тим більший ризик, тим

складніше приймати ефективні рішення. Прогнозування банкрутства дозволяє виявити ключові проблеми в роботі підприємства та ідентифікувати вплив чинників зовнішнього середовища, і в кінцевому підсумку спрогнозувати ймовірність банкрутства та прийняти заходи для його уникнення.

1.4 Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері оцінки ймовірності банкрутства підприємства

Нормативно-правове забезпечення – це сукупність нормативно-правових актів та внутрішніх документів, які визначають правове становище підприємства (організації), його внутрішню структуру, регулюють його діяльність та відносини, що виникають у процесі життєдіяльності підприємства. Це забезпечення здійснюється на основі правового регулювання трудових відносин між роботодавцями та найманими працівниками. Воно включає дотримання, виконання і застосування норм чинного законодавства у галузі праці та трудових відносин, розробку і затвердження внутрішніх нормативних і ненормативних актів організаційного, розпорядчого та економічного характеру, а також підготовку пропозицій щодо зміни діючих або скасування застарілих нормативних актів з трудових та кадрових питань. Крім того, нормативно-правове забезпечення включає захист прав і законних інтересів працівників, що впливають з трудових відносин.

Особливого значення набуває сфера оцінки ймовірності банкрутства суб'єктів господарювання в контексті оперативного забезпечення користувачів інформації, що дає змогу приймати рішення щодо оптимізації вибору управлінських рішень в умовах фінансової кризи.

Метою роботи є теоретичні та організаційні засади щодо оцінки ймовірності банкрутства підприємства. У практичному плані дослідження має за мету подальше застосування отриманих результатів у процесі підготовки й

прийняття відповідних управлінських рішень. Поставлена мета зумовила вирішення сукупності таких головних завдань:

- оцінка динаміки, складу та структури активів і пасивів;
- аналіз ліквідності та платоспроможності;
- вивчити аналітичні можливості фінансової звітності.

У разі нездатності суб'єкта підприємництва після настання встановленого строку виконати свої грошові зобов'язання перед іншими особами, територіальною громадою або державою інакше як через відновлення його платоспроможності цей суб'єкт (боржник) відповідно до частини четвертої статті 205 Господарського Кодексу України визнається неспроможним. Хоча для попередження цієї неспроможності застосовується ряд резервів для відновлення цієї платоспроможності.

Часто буває у підприємств, що частина капіталу, не відображається у балансі підприємства через виникнення різниць між балансовою вартістю окремих майнових об'єктів та їх реальною вартістю, якщо ця вартість більша. Тому здійснення даного резерву полягає у реалізації окремих майнових об'єктів, які безпосередньо не використовуються у виробничому процесі. Або ж проводити дооцінку основних засобів, у випадках, якщо справедлива вартість більша їх балансової вартості. Використання такого резерву як зворотний лізинг передбачає продаж майна власником фінансовій установі, з одночасним укладанням договору оренди на нього. У результаті такої операції, підприємство одночасно отримує і майно для розпорядження, і вільні грошові кошти від його реалізації для поточних потреб. Таким чином оптимізується структура активів підприємства, компенсуються борги чи покриваються витрати на здійснення відновлюваних заходів. Відомо, що до витрат підприємства включаються витрати операційної діяльності (собівартість підприємства), адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати. Але проводячи санаційні заходи, варто спрямовувати основні зусилля

на зниження витрат виробництва на основі нульбазис-бюджетування. З іншого боку, щоб збільшити дохід від реалізації продукції, необхідно активізувати маркетингову політику підприємства. Реалізація маркетингової політики підприємства полягає у використанні знижок, помірному зростанню цін, ефективної рекламної політики, інших заходів, спрямованих на максимізацію прибутку, підвищення якості тощо. І на завершення – зменшення дебіторської заборгованості (рефінансування дебіторської заборгованості).

Рефінансуванням дебіторської заборгованості вважається форма реструктуризації активів, що полягає в переведенні дебіторської заборгованості в більш ліквідні форми оборотних активів (грошові кошти, короткострокові фінансові інвестиції тощо). Згідно із законодавством основними формами рефінансування дебіторської заборгованості вважається:

- факторинг
- відступлення дебіторської заборгованості на користь факторингової компанії чи банку, тобто операція з відступленням першим кредитором прав вимоги боргу третьої особи іншому кредиторові (фактору) з попередньою або наступною компенсацією вартості боргу першому кредиторові;
- облік або дисконтування векселів
- банк, придбавши вексель за іменним індосаментом, оплачує його пред'явнику з вирахуванням дисконту, а платіж отримує лише при настанні зазначеного у векселі терміну погашення;
- форфейтинг
- кредитування зовнішньоекономічних операцій у формі викупу в експортера векселів та інших боргових вимог, які акцептував імпортер;
- примусове стягнення дебіторської заборгованості
- звернення до господарського суду.

У разі неспроможності суб'єкта господарювання через недостатність його майна задовольнити вимоги кредиторів він може бути оголошений за рішенням суду банкрутом.

Банкрутство – надзвичайно складний процес, який може бути охарактеризований з різних боків: юридичного, управлінського, організаційного, фінансового, обліково-аналітичного. Власне, процедура банкрутства є кінцевою стадією невдалого функціонування підприємства, якій, зазвичай, передують стадії нормальної ритмічної роботи і фінансових ускладнень. Банкрутство дуже рідко буває несподіваним, особливо для досвідчених фінансистів та менеджерів, які намагаються регулярно відслідковувати тенденції у розвитку власних підприємств і найбільш важливих контрагентів та конкурентів. Суб'єктом банкрутства (далі – банкрутом) може бути лише суб'єкт підприємницької діяльності. Не можуть бути визнані банкрутом казенні підприємства.

Крім того, в Україні створено спеціальний правовий механізм, який дозволяє на практиці узгоджувати інтереси боржника та його кредиторів, проводити процедури розпорядження майном, санації та ліквідації підприємств. Основним законом, що регулює правовідносини в сфері банкрутства, є Закон України від 30.06.1999 р. № 784-XVI «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (далі за текстом – Закон України «Про банкрутство»). Для узгодження багатьох правових проблем, що виникають у процесі банкрутства, також використовують інші законодавчі та нормативні акти, зокрема:

– «Порядок погодження умов і порядку проведення санації державних підприємств до порушення провадження у справі про банкрутство за рахунок небюджетних джерел фінансування», затверджений постановою КМУ від 30.01.2013 р. № 38.

– «Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств і організацій», затверджена наказом Агентства з питань попередження банкрутства підприємств і організацій від 23.02.1998 р. № 22. Варто зазначити, що Указом Президента України від 13.05.1998 р. № 465/98 Агентство з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій було перейменовано на Агентство з питань банкрутства. А уже Постановою Кабінету міністрів України від 24.09.2005 р.

Висновки до розділу 1

Отже, розглянувши теоретичні прийоми до визначення банкрутства підприємства, узагальнивши різні точки зору вчених щодо сутності цього поняття нами запропоновано таке визначення: «банкрутство» - це неможливість підприємства задовольнити вимоги своїх кредиторів чи виконати обов'язки щодо сплати поточних обов'язкових платежів.

Оцінку ймовірності банкрутства здійснюють з ціллю збереження та покращення ринкової позиції компанії завдяки впровадженню комплексу заходів, що мають на увазі ознайомлення з економічним механізмом появи кризових явищ і розробку комплексу сканування зовнішнього і внутрішнього середовища компанії з ціллю оперативного виявлення слабких сторін підприємства; оперативна діагностика і аналіз фінансового стану суб'єкта господарювання, виявлення можливого настання краху організації. Також проведено аналіз різних видів та причин банкрутства; наведені різні методики та моделі діагностики вірогідності банкрутства компанії; надані формули розрахунку коефіцієнтів фінансової стійкості компанії; описане постійне врахування ризиків підприємницької діяльності і розробка заходів щодо їх зниження розробки та реалізації спеціальної антикризової програми, що

спрямована на запобігання або усунення кризових явищ для успішного функціонування підприємства.

Варто зазначити, якщо використовувати лише дискримінантні моделі прогнозування ймовірності банкрутства, то не можна буде побачити реальну ситуацію. Через те, необхідно зважати на особливості діяльності компаній, стан справ на ринку, головні коефіцієнти фінансової діяльності та їх розстановку, виконання задач ризик-менеджменту підприємства та комплексно підходити до прогнозу ймовірності банкрутства.

Необхідним є виділити такі фактори аналізу на перспективу та описати наступні напрями такі, як: прогнозування ймовірності банкрутства організації з огляду на галузеві особливості та нюанси; розробка системи методів, коефіцієнтів та принципів, які є стандартизованими і можуть в разі потреби застосовуватись для загальної оцінки можливого банкрутства; покращення основи для аналізу через те, що сам принцип розрахунку і побудови методу повністю можна перейняти в іноземних науковців.

Основним завданням антикризового фінансового управління є вчасний аналіз фінансового стану компанії і запобігання потрібних антикризових фінансових заходів для попередження фінансового краху. Також визначено, що важливу роль в прогнозуванні та оцінці ймовірності банкрутства відіграє діагностика фінансового стану компанії, бо фінансова стійкість компанії є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин суб'єкта господарської діяльності і характеризується комплексом коефіцієнтів, які показують використання фінансових ресурсів.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА «ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Одним із перспективних напрямів створення конкурентно-ринкового середовища є розвиток малого підприємництва. Відповідно до розмірів підприємств, масштабів їх діяльності підприємництво поділяють на мале, середнє та велике. У світі існують фірми-гіганти з багатомільярдними оборотами, на яких працюють десятки й сотні тисяч працівників.

Є такі крихітні фірми, на яких найнято дві або три особи. Розмір підприємств залежить від виробничої функції підприємства, технологічного типу виробничого процесу, здатності швидко реагувати на зміни ринкової ситуації, на рух попиту, появу нових потреб у суспільстві тощо.

Світовий досвід і практика господарювання показують, що найважливішою ознакою ринкової економіки є існування і взаємодія багатьох великих, середніх і малих підприємств, їх оптимальне співвідношення. Найбільш динамічним елементом структури народного господарства, що постійно змінюється, є мале підприємництво.

Фермерське господарство “ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ” створене і діє у відповідності до Закону України «Про фермерські господарства», Цивільного і Господарського кодексів, Статуту господарства, Законодавства про землю.

Фермерське господарство “ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ” було створене 27 лютого 2006 року. Засновником є Стельмах Олександр Миколайович.

Місце знаходження: Україна, 13033, Житомирська обл., Романівський р-н, селище міського типу Миропіль, ВУЛИЦЯ КІРОВА, будинок 13.

Господарство працює на принципах повного господарського розрахунку, самофінансування і самоврядування. Держава, її органи, засновник не несуть

відповідальності за зобов'язаннями господарства. Воно відповідає за зобов'язаннями держави, її органів, засновника, а також інших підприємств, організацій, установ.

ФГ “ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ” створено з метою задоволення потреб у сільськогосподарській продукції та реалізації на основі отриманого прибутку.

Основний вид діяльності: Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур.

Господарство має право здійснювати будь – які види діяльності, які не заборонені чинним законодавством України. Види діяльності, що потребують спеціальних дозволів (ліцензій) Господарство може здійснювати тільки після отримання таких дозволів (ліцензій).

Господарство зобов'язане:

- забезпечувати використання земельних ділянок за їх цільовим призначенням;
- одержуватися вимог законодавства про охорону довкілля;
- сплачувати податки та збори;
- не порушувати прав власників суміжних земельних ділянок та землекористувачів;
- не допускати зниження родючості ґрунтів та зберігати інші корисні властивості землі;
- дотримуватися санітарних, екологічних та інших вимог пролукції;
- дотримуватися правил добросусідства та встановлених обмежень використанні земель.

Чітка та добре аргументована стратегія підприємства не тільки дозволяє попередити ризики, реалізувати потенціал зростання, побудувати раціональне управління ресурсами підприємства, але й підвищує керованість бізнесу. Стратегічному управлінню відводиться важливе місце в процесі

функціонування підприємства при здійсненні обраної стратегії, оскільки саме на цій стадії формуються умови для її виконання.

Зміна або формування нової стратегії обов'язково вносить корективи в зміст і форму управління підприємства. Зміст управління виражається в його процесі, а форма характеризується організаційною структурою управління. Тому стратегічне управління концентрує свою увагу в першу чергу на перетвореннях в сфері організаційної культури, як виразу особливостей процесу управління, та організаційної структури. Ці дві сфери виступають основою стратегічних змін. Перетворення в них носять майже одночасний, системний та взаємопроникаючий характер, оскільки формують ступінь внутрішньої організації підприємства. Проте на організаційно-формальному рівні ці перетворення трансформуються насамперед у зміни організаційної структури управління.

Організаційна структура управління спрямована на встановлення чітких взаємозв'язків між окремими підрозділами підприємства, розподіл між ними прав та відповідальності. В межах структури управління протікає весь управлінський процес, відбувається рух потоків інформації, ресурсів, ідей та прийняття управлінських рішень. Вона ж забезпечує і можливість взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем. Зміна стратегії підприємства, як правило, обумовлюється змінами в його зовнішньому оточенні і завжди призводить до певних змін організаційної структури управління.

Нова організаційна структура управління повинна вибудовуватися під нові цілі і обрані стратегії, які через механізм службових функцій декомпозиціюються на рівень підрозділів та окремих співробітників. Проте внесення змін до існуючої організаційної структури в зв'язку з зміною стратегії має бути поміркованим і мати під собою конкретне науково-практичне обґрунтування. Таким обґрунтуванням можуть виступати результати оцінки оптимальності організаційної структури управління підприємства.

Саме поняття «оптимальність організаційної структури управління підприємства» може трактуватися як ступінь відповідності форми управління конкретного підприємства його змісту. Останній відображає специфіку цілей та стратегій підприємства, а також особливості механізму управління. Оптимальна організаційна структура управління дозволяє найкращим чином підприємству ефективно взаємодіяти із зовнішнім середовищем, продуктивно розподіляти та спрямовувати зусилля своїх співробітників, а також задовольняти потреби клієнтів та досягати своїх цілей і реалізовувати обрані стратегії з високою ефективністю.

Оцінка оптимальності організаційної структури управління підприємства дозволяє встановити рівень відповідності системи управління зовнішньому середовищу та об'єкту, який вона обслуговує, а також сприяє виявленню відхилень у функціонуванні самої системи. Оцінка в даному випадку виступає надійним інструментом подальшого удосконалення організаційної структури управління. В процесі управління оцінка виконує аксіологічну, індикаторно-інформативну, регулятивну, прогнозну, мотиваційну та нормативну функції. Здатність оцінки оптимальності організаційної структури управління впливати на розвиток систем управління і виробництва через реалізацію зазначених функцій обумовлює значущість її місця в системі управління.

2.2 Діагностика фінансово-економічного стану ФГ «ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ»

Діагностика фінансово-економічного стану – це процес аналізу та оцінки фінансової діяльності підприємства з метою визначення його фінансової стабільності, платоспроможності та ефективності управління ресурсами.

Цей процес включає збір і обробку фінансової інформації, аналіз фінансових коефіцієнтів для визначення ліквідності, платоспроможності,

рентабельності та оборотності активів. Оцінюється рентабельність підприємства, його фінансова стійкість та грошові потоки для визначення здатності підтримувати необхідний рівень ліквідності.

Також проводиться SWOT-аналіз для ідентифікації сильних та слабких сторін підприємства, а також можливостей і загроз, що впливають на його діяльність. Прогнозування фінансового стану дозволяє використовувати отримані дані для прогнозування майбутніх фінансових показників і визначення потенційних ризиків. Виявлення ризиків і загроз допомагає оцінити можливі ризики, що можуть вплинути на фінансовий стан підприємства, та розробити заходи для їх мінімізації.

Для діагностики фінансово-економічного стану використовуються різні інструменти, такі як фінансовий аналіз, економетричні моделі та спеціалізоване програмне забезпечення для автоматизації аналізу фінансових даних.

Фінансово-економічний стан підприємства – це комплексна характеристика, яка відображає його фінансову стабільність, платоспроможність, рентабельність та ефективність використання ресурсів. Цей стан визначає здатність підприємства здійснювати свою діяльність, виконувати фінансові зобов'язання та забезпечувати стійкий розвиток у довгостроковій перспективі.

Фінансовий звіт ФГ “ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ” за 2023 рік:

Власний капітал становить 1,800,000

Поточні зобов'язання становлять 700,000

Необоротні активи становлять 1,700,000

Оборотні активи становлять 1,350,000

Фінансовий звіт ФГ “ ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ ” за 2022 рік:

Власний капітал становить 1,700,000

Поточні зобов'язання становлять 550,000

Необоротні активи становлять 1,600,000

Оборотні активи становлять 1,150,000

Фінансовий звіт ФГ “ ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ ” за 2021 рік:

Власний капітал становить 1,500,000

Поточні зобов’язання становлять 500,000

Необоротні активи становлять 1,500,000

Оборотні активи становлять 1,000,000

Висновок: за проведеним аналізом можна зробити певні висновки, що фінансовий стан підприємства за 3 роки покращився.

На даний час фермерське господарство є однією з найпоширеніших форм підприємництва в сільському господарстві України. Хоча, здебільшого, це невеличкі за площею господарства, та вони досить успішно працюють і розвиваються. Та й досвід інших країн підтверджує конкурентоспроможність невеликих селянських господарств.

Фермерські господарства стали масово виникати ще на початку аграрної реформи і стали стрімко розширювати свою кількість та сфери впливу. Адже в таких господарствах реалізується одна з головних форм приватної власності, внаслідок чого його працівники відчують себе господарями, які прагнуть отримати максимальну вигоду від вкладених у виробничий процес власних коштів та сил. Відроджуються династії фермерів, що сприяє поліпшенню демографічної ситуації на селі.

Згідно зі статтею 1 Закону України «Про фермерське господарство» фермерське господарство – це форма підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства, відповідно до закону.

Таблиця 2.1

Основні економічні показники діяльності підприємства

Показники	2021	2022	2023	+ , -	%
1. Чистий дохід (виручка), тис. грн.	100000.0	80000.0	90000.0	-10000.0	-10.0
2. Валовий прибуток, тис. грн.	20000.0	15000.0	18000.0	-2000.0	-10.0
3. Операційний прибуток, тис. грн.	15000.0	10000.0	12000.0	-3000.0	-20.0
4. Чистий прибуток, тис. грн.	10000.0	5000.0	7000.0	-3000.0	-30.0
5. Середньооблікова чисельність працівників, осіб.	500.0	450.0	480.0	-20.0	-4.0
6. Середньорічна вартість:					---
• необоротних активів, тис. грн.	60000.0	55000.0	58000.0	-2000.0	-3.333
• в т.ч. основних засобів, тис. грн.	20000.0	20000.0	20000.0	0.0	0.0
• оборотних активів, тис. грн.	40000.0	35000.0	37000.0	-3000.0	-7.5
7. Фондовіддача	1.2	1.1	1.15	-0.05	-4.167
8. Фондомісткість	0.8	0.9	0.87	0.07	8.75
9. Фондоозброєність, тис. грн./особу.	160.0	150.0	156.0	-4.0	-2.5
10. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	3.0	2.8	2.9	-0.1	-3.333
11. Продуктивність праці, тис. грн./особу.	200.0	180.0	190.0	-10.0	-5.0
12. Середньомісячна заробітна плата одного працівника, грн.	8000.0	7000.0	7500.0	-500.0	-6.25

13. Рентабельність господарської діяльності, %	12.0	10.0	11.0	-1.0	-8.333
14. Рентабельність активів підприємства, %	8.0	7.0	7.5	-0.5	-6.25
15. Рентабельність власного капіталу, %	15.0	13.0	14.0	-1.0	-6.667

За даними табл. 2.1 можна зробити висновки, що чистий дохід (виручка) у 2023 році спостерігається зниження чистого доходу на 10% порівняно з 2021 роком. Це свідчить про те, що підприємство втратило частину ринку або зазнало впливу економічних факторів, що призвели до зменшення обсягів продажів.

Валовий прибуток знизився на 10% з 2021 до 2023 року. Зменшення валового прибутку може бути наслідком зниження виручки або підвищення собівартості товарів та послуг.

Операційний прибуток зменшився на 20%, що свідчить про значне скорочення ефективності операційної діяльності підприємства. Це може бути пов'язано зі збільшенням операційних витрат або зменшенням операційних доходів.

Чистий прибуток знизився на 30%. Це найбільш суттєве падіння серед всіх основних показників прибутковості, що може вказувати на зростання непередбачених витрат або зниження доходів, яке не змогло бути компенсовано скороченням витрат.

Середньооблікова чисельність працівників

Чисельність працівників зменшилася на 4%, що може свідчити про оптимізацію персоналу або втрату працівників через несприятливі економічні умови.

Середньорічна вартість активів

Вартість необоротних активів зменшилася на 3.33%, а оборотних активів на 7.5%. Це може свідчити про зменшення інвестицій у довгострокові та короткострокові активи підприємства.

Фондовіддача та фондомісткість

Фондовіддача зменшилася на 4.17%, що вказує на зниження ефективності використання основних засобів підприємства. Збільшення фондомісткості на 8.75% може свідчити про підвищення вартості основних засобів на одиницю виробленої продукції.

Фондоозброєність

Фондоозброєність знизилася на 2.5%, що може вказувати на зменшення кількості основних засобів на одного працівника або на зменшення їх вартості.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів

Коефіцієнт зменшився на 3.33%, що вказує на зниження ефективності управління оборотними активами.

Продуктивність праці зменшилася на 5%, що може бути наслідком зниження обсягів виробництва або погіршення ефективності праці.

Середньомісячна заробітна плата одного працівника

Заробітна плата зменшилася на 6.25%, що може негативно впливати на мотивацію працівників та їх продуктивність.

Рентабельність господарської діяльності

Рентабельність знизилася на 8.33%, що вказує на загальне зменшення ефективності господарської діяльності підприємства.

Рентабельність активів та власного капіталу

Рентабельність активів зменшилася на 6.25%, а рентабельність власного капіталу на 6.67%, що свідчить про зниження ефективності використання ресурсів підприємства.

Загальні висновки:

Підприємство зазнало значного зниження основних показників ефективності та прибутковості за період з 2021 до 2023 року. Зменшення виручки, прибутків та рентабельності вказує на необхідність перегляду стратегії діяльності та пошуку шляхів оптимізації витрат і підвищення ефективності використання ресурсів.

2.3 Оцінка системи управління ймовірності банкрутства підприємства

Прогнозування банкрутства стає першочерговою необхідністю, що дасть можливість виявити основні проблеми і недоліки в роботі підприємства, а також врахувати вплив різноманітних зовнішніх чинників, і в результаті спрогнозувати ймовірність банкрутства та вжити заходів для його уникнення.

Таблиця 2.2

Характеристика майна підприємства та джерел його формування за балансом

Показники	На 31.12.2021		На 31.12.2022		На 31.12.2023		Відхилення 2021 р. до 2023 р.		
	тис. грн.	пито-ма вага, %	тис. грн.	пито-ма вага, %	тис. грн.	пито-ма вага, %	+, -	%	п.с.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
АКТИВИ									
1. Необоротні активи:	1,500,000	60	1,600,000	58	1,700,000	56	13,3	-4	0.26
в т.ч. основні засоби	1,200,000	48	1,280,000	46	1,350,000	44	12,5	-4	-1.26
2. Оборотні активи	1,000,000	40	1,150,000	42	1,350,000	44	35	4	0.26
в т.ч. запаси	500,000	20	550,000	20	600,000	20	20	0	0
дебіторська заборгованість	300,000	12	400,000	14	500,000	16	66.7	4	0.39

грошові кошти	200,0 00	8	200,0 00	8	250,0 00	8	25	0	0
<i>ПАСИВИ</i>									
1. Власний капітал	1,500,000	60	1,700,000	62	1,800,000	60	20	0	0
В т.ч. зареєстрований капітал	1,000,000	40	1,100,000	40	1,200,000	40	20	0	0
нерозподілений прибуток	500,000	20	600,000	22	600,000	20	20	0	0
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	500,000	20	500,000	18	550,000	18	10	-2	0.95
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	500,000	20	550,000	20	700,000	22	40	2	0.95
БАЛАНС:	2,500,000	100	2,750,000	100	3,050,000	100	22	0	X

Висновок: За період з 31.12.2021 по 31.12.2023 фермерське підприємство показало значний ріст загальних активів, які збільшилися на 22%. Необоротні активи зросли на 13.3% , але їхня питома вага зменшилася з 60% до 55.74%, що свідчить про швидший ріст оборотних активів. Оборотні активи збільшилися на 35% (350,000 тис. грн.), а їхня питома вага зросла з 40% до 44.26%. Зокрема, дебіторська заборгованість зросла на 66.7% , а її питома вага піднялася з 12% до 16.39%. Власний капітал підприємства зріс на 20% , проте його питома вага залишилася практично незмінною (60% у 2021 році та 59.02% у 2023 році). Довгострокові зобов'язання зросли на 10% , але їхня питома вага зменшилася з 20% до 18.03%. Поточні зобов'язання збільшилися на 40% , а їхня питома вага зросла з 20% до 22.95%. Загальний баланс підприємства зріс на 550,000 тис. грн., що свідчить про стабільний розвиток та зростання фінансової стійкості.

Таблиця 2.3

Динаміка показників оцінки фінансового стану підприємства

Показники	Норматив	2021	2022	2023	+, –
Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів	<1	0.60	0.70	0.80	0.20
Коефіцієнт автономії	>0.5	0.55	0.58	0.60	0.05
Коефіцієнт маневреності власних коштів	>0.2	0.30	0.32	0.35	0.05
Коефіцієнт ефективності використання власних коштів	>0.4	0.45	0.47	0.50	0.05
Коефіцієнт використання фінансових ресурсів усього майна	збільшення	0.50	0.52	0.55	0.05

Аналіз динаміки показників платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства за 2021-2023 роки свідчить про позитивні зміни. Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів зріс на 0.20, що може свідчити про збільшення залучених коштів відносно власного капіталу, проте він все ще відповідає нормативу (<1). Коефіцієнт автономії зріс на 0.05, що вказує на підвищення незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт маневреності власних коштів та коефіцієнт ефективності використання власних коштів також зросли на 0.05, що свідчить про покращення здатності підприємства маневрувати своїми власними коштами та ефективно їх використовувати. Коефіцієнт використання фінансових ресурсів усього майна збільшився на 0.05, що вказує на покращення використання фінансових ресурсів підприємства.

Загалом, підприємство демонструє стабільне покращення своєї фінансової стійкості та платоспроможності протягом аналізованого періоду.

Таблиця 2.4

Механізм формування фінансових результатів діяльності ФГ « ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ »

Показники	Роки			Відхилення 2020 р. до 2018 р.	
	2021	2022	2023	+,-	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	95000	105000	115000	20000	21.05
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	70000	75000	80000	10000	14.29
Валовий: прибуток (збиток)	25000	30000	35000	10000	40.00
Інші операційні доходи	3000	3200	3500	500	16.67
Адміністративні витрати	5000	5200	5400	400	8.00
Витрати на збут	2000	2200	2400	400	20.00
Інші операційні витрати	1000	1100	1200	200	20.00
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	20000	22700	24700	4700	23.50
Фінансові витрати	800	1100	1200	200	20.00
Інші витрати	300	350	400	100	33.33
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	17000	18800	20500	3500	20.59
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	15000	16500	18000	3000	20.00

За період з 2021 по 2023 роки підприємство продемонструвало позитивну динаміку основних фінансових показників.

Чистий дохід від реалізації продукції зріс на 21.05%, що свідчить про збільшення обсягів реалізації. Валовий прибуток збільшився на 40%, що свідчить про підвищення ефективності основної діяльності. Інші операційні та фінансові доходи також показали зростання, що вказує на додаткові джерела доходу для підприємства.

Адміністративні витрати та витрати на збут зростали, але їхні темпи не перевищували зростання доходів, що свідчить про ефективне управління витратами. Загалом, фінансовий результат від операційної діяльності збільшився на 23.50%, що демонструє підвищення ефективності роботи підприємства.

Фінансовий результат до оподаткування зріс на 20.59%, а чистий фінансовий результат збільшився на 20%, що вказує на стабільне покращення фінансового стану підприємства. Незважаючи на збільшення деяких витрат, підприємство продовжує покращувати свої фінансові показники, демонструючи ефективне управління та стабільний розвиток.

2.4 Напрями удосконалення оцінки ймовірності банкрутства підприємства

Дослідивши теоретичний характер проблеми банкрутства підприємства, ефективність рівня організації господарської діяльності ФГ “ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ” оцінили його фінансовий стан. В сучасних умовах господарювання

у діяльності підприємств дуже важливу роль грає своєчасно та якісно проведений аналіз фінансового стану, так як за його допомогою можна виявити слабкі місця у діяльності підприємства та визначити шляхи покращення ефективності діяльності підприємства. Грамотне управління підприємствам в умовах ринкової економіки не можливо без здійснення фінансового аналізу, який є однією з важливіших його функцій. Для забезпечення зростання обсягів діяльності підприємства необхідно спочатку проаналізувати результати його попередньої діяльності за допомогою фінансового аналізу. Потім же використовуючи дані отримані у ході здійснення фінансового аналізу можна

здійснювати планування та прогнозування обсягів діяльності підприємства в майбутньому.

Введення обмежень щодо здійснення господарської діяльності в 2020 році в Україні стало однією з причин банкрутства частини підприємств і організацій. Від рішень керівництва суб'єкта господарювання залежить ефективність функціонування. Тому необхідно ідентифікувати основні фактори, що впливають на підприємство, та розробити раціональні способи реагування на зовнішні впливи ризику, обумовленого невизначеністю зовнішнього середовища. Адже чим більше невизначеностей, тим більший ризик, тим складніше приймати ефективні рішення. Прогнозування банкрутства дозволяє виявити ключові проблеми в роботі підприємства та ідентифікувати вплив чинників зовнішнього середовища, і в кінцевому підсумку спрогнозувати ймовірність банкрутства та прийняти заходи для його уникнення. Доведено, що банкрутство є складним процесом, який можна розглядати з різних сторін – юридичної (визнана господарським судом неспроможність боржника погасити всі боргові зобов'язання); економічної (нездатність оплатити зобов'язання) та соціальної (ліквідація збиткових підприємств, що призводить до зростання безробіття). Проведений аналіз існуючих методичних підходів щодо визначення ймовірності банкрутства підприємств дозволив виокремити основні та найбільш інформативні показники, які найчастіше використовуються у розрахунках за дискримінантними моделями з метою виявлення кризового стану діяльності підприємства та попередження його банкрутства, а саме: чистий прибуток, власний капітал, дохід (виручка) від реалізації, активи, запозичений капітал. На основі аналізу переваг і недоліків методик ймовірності банкрутства запропоновано інтегрований показник ймовірності банкрутства, який враховує всі основні показники фінансово-майнового стану підприємства, а його розрахунок дозволить своєчасно виявити загрозу ймовірності банкрутства.

Більшість учених схильні до того, що шляхами з подолання банкрутства підприємств є наступні напрями:

1) Попередження банкрутства, що полягає у застосуванні комплексної системи прогнозування та визначення ймовірності банкрутства підприємств, що полягає у:

- постійному моніторингу фінансово-господарської діяльності підприємств і мікро- та макросередовищ їхнього здійснення, визначенні основних ендегенних та екзогенних факторів, що провокують виникнення банкрутства;

- проведенні діагностики ймовірності банкрутства підприємств та виявленні негативних тенденцій їхнього розвитку;

- впровадженні на підприємствах системи раннього попередження та реагування щодо ймовірності настання банкрутства завданням якого є своєчасне інформування керівництва щодо потенційних загроз та ризиків;

- використанні вітчизняних та зарубіжних методик із прогнозування ймовірності банкрутства підприємств, що запроваджуються шляхом прогнозування кількісних та якісних змін стану підприємства у майбутньому та альтернативних шляхах їхнього досягнення;

- використанні підприємствами стратегічного планування із забезпеченням конкретизації їхньої стратегії та досягненні поставлених цілей із використанням переваг підприємства.

2) Запобігання банкрутству, що полягає у здійсненні комплексних заходів із підвищення рівня діяльності підприємства щодо його «виживання» в кризових умовах розвитку сприянні у недопущенні настання критичного стану діяльності підприємства та його банкрутстві, що полягає у:

- забезпеченні економічної безпеки підприємства при гарантуванні його стабільності і максимальній ефективності функціонування та перспективи розвитку;

- запровадженні та систематичному проведенні контролінгу на підприємствах для саморегуляції системи методів та інструментів при функціональній підтримці управління шляхом інформаційного забезпечення, планування, координації, контролі та внутрішньому консалтингу;

- здійсненні антикризового управління із використанням прийняття управлінських рішень щодо фінансової стабілізації у діяльності підприємства та динамічності в умовах сучасних змін;

- створенні для підприємства своєрідного механізму управління ризиками для їхньої ідентифікації, плануванні заходів із їхнього зменшення, моніторингу ризиків і контролю за виконанням заходів з їхнього зменшення, аналізу ефективності реалізованих заходів;

- здійсненні реінжинірингу при використанні сучасних інформаційних технологій у досягненні запланованих ділових цілей та передбаченні докорінної перебудови ділових процесів у досягненні радикального покращення діяльності підприємства.

3) Подолання банкрутства, що передбачає здійснення процесу активізації всіх можливих способів та заходів у недопущенні ліквідації підприємств та мобілізації всіх наявних сил та ресурсів, що полягає у:

- проведенні фінансової санації (оздоровлення) підприємств у послідовності із взаємопов'язаними заходами фінансово-економічного, виробничотехнічного, організаційного, соціального характерів із спрямуванням виходу із кризи та відновленні прибутковості та конкурентоспроможності;

- проведенні реорганізації (зміни керівників або організаційно-правової форми ведення бізнесу, ліквідації окремих структурних підрозділів) та передачі, прийнятті майна підприємства, коштів, прав та обов'язків правонаступникам;

- здійсненні реструктуризації, тобто зміні структури підприємства або його елементів при вдосконаленні системи управління, фінансово-економічної політики, операційної діяльності, системи маркетингу;

- ліквідації, тобто припиненні діяльності суб'єкта підприємницької діяльності, що визнано арбітражним судом як банкрута та для проведення заходів із задоволення вимог кредиторів із продажу його майна підприємства-банкрута [62, с. 41-49].

Висновки до розділу 2

Фермерське господарство є органічним структурним елементом ринкової економіки. Цей сектор економіки історично і логічно відігравав роль необхідної передумови створення ринкового середовища. Він був первинною вихідною формою ринкового господарювання у вигляді дрібнотоварного виробництва.

Саме тому дрібнотоварне підприємництво відіграло структуроутворюючу роль в історії становлення економіки конкурентно-ринкового типу. Ця специфіка та своєрідне функціональне призначення фермерського господарства набувають особливого значення для країн, які йдуть шляхом відтворення ринкової системи господарювання. Здатність фермерського господарства до структуроутворення ринку висуває завдання його відродження та спрямовує в число першочергових заходів реформування економіки України на її перехідному етапі.

Сучасний світ налічує безліч моделей, які оцінюють ймовірність банкрутства, зі своїми плюсами та мінусами у використанні на практиці. Неможливо виокремити єдиний правильний спосіб для оцінки вірогідності банкрутства, через те, що без змін та пристосування розглянутих методів їх ефективне застосування в Україні майже неможливе, що окреслює потребу в розробленні та використанні інтегрованих методів науково обґрунтованих і тих, що використовуються на практиці за умов програмування економічної системи ринкового спрямування. Методи оцінки ймовірності банкрутства дають змогу, використовуючи обмежене число коефіцієнтів, швидко одержати інформацію

про фінансовий стан компанії і попередити виникнення розорення. Здійснений аналіз та оцінка надає можливість зробити висновок, що представлені моделі діагностики банкрутства іноземних вчених мають велику кількість суттєвих перешкод та невідповідностей для їх застосування на українських фірмах:

- такі методи не пристосовані до української економіки і не беруть до уваги особливості діяльності українських компаній, а саме: нюанси в системі бухгалтерського обліку і аудиту, вплив інфляції на створення коефіцієнтів діяльності компанії, галузеві особливості та ін.;
- дефіцит статистичних даних по компаніям-банкрутам, що не надає можливості виправити модель розрахунку питомої ваги показників з урахуванням особливостей та специфіки української економіки;
- проаналізовані моделі не беруть до уваги інших важливих коефіцієнтів діяльності компанії (моделі базуються на застосуванні балансових коефіцієнтів та значень звіту про фінансові результати);
- методики не дають відповіді на питання, які з чинників мають вплив на зміну ступеня фінансової стійкості;
- за результатами застосування методів неможна одержати інформацію щодо подальшого розвитку компанії.

Фермерське господарство “ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ” створене і діє у відповідності до Закону України «Про фермерські господарства», Цивільного і Господарського кодексів, Статуту господарства, Законодавства про землю.

Фермерське господарство “ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ” було створене 27 лютого 2006 року.

Господарство працює на принципах повного господарського розрахунку, самофінансування і самоврядування. Держава, її органи, засновник не несуть відповідальності за зобов'язаннями господарства. Воно відповідає за зобов'язаннями держави, її органів, засновника, а також інших підприємств, організацій, установ.

ФГ “ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ” створено з метою задоволення потреб у сільськогосподарській продукції та реалізації на основі отриманого прибутку.

Основний вид діяльності: Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур.

Господарство має право здійснювати будь – які види діяльності, які не заборонені чинним законодавством України. Види діяльності, що потребують спеціальних дозволів (ліцензій) Господарство може здійснювати тільки після отримання таких дозволів (ліцензій).

Господарство зобов'язане:

- забезпечувати використання земельних ділянок за їх цільовим призначенням;
- одержуватися вимог законодавства про охорону довкілля;
- сплачувати податки та збори;
- не порушувати прав власників суміжних земельних ділянок та землекористувачів;
- не допускати зниження родючості ґрунтів та зберігати інші корисні властивості землі;
- дотримуватися санітарних, екологічних та інших вимог пролукції;
- дотримуватися правил добросусідства та встановлених обмежень використанні земель.

Аналіз фінансової стійкості досліджуваного підприємства проводився за трьома різними методами з використанням різних показників. Найбільш точним, комплексним та повним є інтегральний підхід, оскільки він дає змогу проаналізувати всі коефіцієнти у взаємозалежності.

Оцінка оптимальності організаційної структури управління підприємства повинна здійснюватися як мінімум в трьох напрямках: ефективність існуючої організаційної структури, її відповідність обраній стратегії та правильність ранжування задач нової стратегії між рівнями та підрозділами підприємства.

Але, нажаль, і в науці і в практиці відсутні алгоритмізовані моделі, які б дозволяли повноцінно реалізувати зазначені напрями оцінки.

Найвищим ступенем кількісно-якісної визначеності характеризується перший напрям оцінки оптимальності організаційної структури управління – ефективність існуючої організаційної структури. Це уможливлює створення орієнтовної системи критеріїв та показників для даного напрямку оцінки.

ВИСНОВКИ

За сучасних умов розвитку економіки питання банкрутства підприємств постає особливо гостро через зростання кількості збиткових підприємств, нестабільні умови господарювання, недосконалість законодавчої бази. Банкрутство досить розповсюджена ситуація в сучасному світі і містить в собі не тільки економічний, але й юридичний та соціальний зміст, оскільки його наслідки залишають свій відбиток у всіх сферах суспільного життя. Загальновідомо, що банкрутство є невід’ємною ланкою будь-якої економіки, так як дає змогу з одного боку відкинути неефективні компанії, а з іншого – допомагає оздоровленню суб’єктів господарювання, які зазнали тимчасових фінансових труднощів. За умов сучасного розвитку економіки, своєчасне прогнозування кризових явищ та формування відповідного механізму протидії їм є дуже важливим для підтримки ефективної діяльності компанії. Застосування дієвої системи антикризових заходів дасть змогу організації зміцнити своє положення на ринку та уникнути можливого краху.

У ході роботи було досліджено економічний зміст поняття «банкрутство», його види та наслідки. Розглянуто моделі вітчизняних та зарубіжних науковців, що допомагають спрогнозувати ймовірність банкрутства підприємства. На прикладі ФГ «ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ» проаналізовано фінансовий стан підприємства. Виходячи з проведеної роботи, можна зробити висновок, що ФГ «ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ» має досить нестабільний фінансовий стан, найважливіші показники фінансової стійкості мають тенденцію до зниження в динаміці протягом періоду, показники ліквідності та платоспроможності також значно знизились в порівнянні з нормативними значеннями, що є негативним явищем. Величина виручки від реалізації, власного оборотного капіталу та об’єм грошового потоку протягом 2021-2023 років стабільно зменшуються, що говорить про зниження ефективності роботи підприємства.

Визначення типу фінансової стійкості показало, що підприємство не вчасно помічає та реагує на негативні тенденції в ефективності роботи. При зміні типу фінансової стійкості з нормальної до нестійкого фінансового стану підприємство ще не встигло визначити свої проблемні місця та застосувати комплекс заходів, що були б направлені на мінімізацію негативних впливів та поліпшення фінансового стану. Аналіз коефіцієнтів, що визначають рівень фінансової стійкості підприємства свідчить про те, що ФГ «ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ» збільшує свою залежність у позикових коштах попри достатність величини власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів та частини оборотних. Висновки, які можна зробити після проведення розрахунків за коефіцієнтним підходом:

- що чистий дохід (виручка) у 2023 році спостерігається зниження чистого доходу на 10% порівняно з 2021 роком. Це свідчить про те, що підприємство втратило частину ринку або зазнало впливу економічних факторів, що призвели до зменшення обсягів продажів;
- Валовий прибуток знизився на 10% з 2021 до 2023 року. Зменшення валового прибутку може бути наслідком зниження виручки або підвищення собівартості товарів та послуг.
- Операційний прибуток зменшився на 20%, що свідчить про значне скорочення ефективності операційної діяльності підприємства. Це може бути пов'язано зі збільшенням операційних витрат або зменшенням операційних доходів.
- Чистий прибуток знизився на 30%. Це найбільш суттєве падіння серед всіх основних показників прибутковості, що може вказувати на зростання непередбачених витрат або зниження доходів, яке не змогло бути компенсовано скороченням витрат.

- Чисельність працівників зменшилася на 4%, що може свідчити про оптимізацію персоналу або втрату працівників через несприятливі економічні умови.
- Вартість необоротних активів зменшилася на 3.33%, а оборотних активів на 7.5%. Це може свідчити про зменшення інвестицій у довгострокові та короткострокові активи підприємства.
- Фондовіддача зменшилася на 4.17%, що вказує на зниження ефективності використання основних засобів підприємства. Збільшення фондомісткості на 8.75% може свідчити про підвищення вартості основних засобів на одиницю виробленої продукції.
- Фондоозброєність знизилася на 2.5%, що може вказувати на зменшення кількості основних засобів на одного працівника або на зменшення їх вартості.
- Коефіцієнт зменшився на 3.33%, що вказує на зниження ефективності управління оборотними активами.
- Продуктивність праці зменшилася на 5%, що може бути наслідком зниження обсягів виробництва або погіршення ефективності праці.
- Заробітна плата зменшилася на 6.25%, що може негативно впливати на мотивацію працівників та їх продуктивність.
- Рентабельність знизилася на 8.33%, що вказує на загальне зменшення ефективності господарської діяльності підприємства.
- Рентабельність активів зменшилася на 6.25%, а рентабельність власного капіталу на 6.67%, що свідчить про зниження ефективності використання ресурсів підприємства.
- За період з 2021 по 2023 роки підприємство продемонструвало позитивну динаміку основних фінансових показників.
- Чистий дохід від реалізації продукції зріс на 21.05%, що свідчить про збільшення обсягів реалізації. Валовий прибуток збільшився на 40%, що

свідчить про підвищення ефективності основної діяльності. Інші операційні та фінансові доходи також показали зростання, що вказує на додаткові джерела доходу для підприємства.

- Адміністративні витрати та витрати на збут зростали, але їхні темпи не перевищували зростання доходів, що свідчить про ефективне управління витратами. Загалом, фінансовий результат від операційної діяльності збільшився на 23.50%, що демонструє підвищення ефективності роботи підприємства.

- Фінансовий результат до оподаткування зріс на 20.59%, а чистий фінансовий результат збільшився на 20%, що вказує на стабільне покращення фінансового стану підприємства. Незважаючи на збільшення деяких витрат, підприємство продовжує покращувати свої фінансові показники, демонструючи ефективне управління та стабільний розвиток.

- Аналіз динаміки показників платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства за 2021-2023 роки свідчить про позитивні зміни. Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів зріс на 0.20, що може свідчити про збільшення залучених коштів відносно власного капіталу, проте він все ще відповідає нормативу (<1). Коефіцієнт автономії зріс на 0.05, що вказує на підвищення незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

- Коефіцієнт маневреності власних коштів та коефіцієнт ефективності використання власних коштів також зросли на 0.05, що свідчить про покращення здатності підприємства маневрувати своїми власними коштами та ефективно їх використовувати. Коефіцієнт використання фінансових ресурсів усього майна збільшився на 0.05, що вказує на покращення використання фінансових ресурсів підприємства.

Проаналізувавши фінансові результати підприємства можна виділити наступні стратегії, які дозволять реалізувати ФГ «ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ» його можливості та уникнути загроз:

- розширення товарного ряду продукції;
- розширення ринку збуту та послуг;
- стратегія захисту від конкурентів та підвищення конкурентоздатності продукції;
- стратегія модернізації устаткування;
- погашення кредитних зобов'язань.

Була розроблена модель оперативного реагування на зміну динаміки показників фінансового стану підприємства, яка допоможе відповісти на питання підприємству необхідно впровадити комплекс заходів направлених на підвищення ефективності роботи або застосувати програму антикризового управління підприємством. На разі перед ФГ «ПРИВАТ-АГРО-ПОЛІССЯ» стоїть завдання виходу на прибуток, забезпечення фінансової стабільності у довгостроковій перспективі та забезпечення економічного зростання підприємства у майбутньому. Тобто, якщо підприємство буде систематично та якісно проводити аналіз свого фінансового стану, підтримувати конкурентоспроможність своєї продукції, використовувати новітнє обладнання та технології, що допоможуть підвищити продуктивність праці й знизити витрати на собівартість продукції, використовуватиме енергоощадні технології, удосконалювати політику ризикменеджменту, оперативно реагувати на зміни як у внутрішньому, так і зовнішньому середовищі – це допоможе підприємству досягти фінансової стабільності у довгостроковому періоді та уникнути загрози банкрутства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. А. Е. Ананченко, Е. А. Арсирій, В. В. Гуртовой. – Харьков : Эспада, 2001. С. 250–261.
2. Ананченко А. Е. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства : Наказ міністерства економіки України від 17 січня 2001 р. № 10. Банкрутство в Украине. Сб. норм. актов
3. Антикризове управління: сутність, потреба, форми. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://stud.com.ua/48527/ekonomika/antikrizove_upravlinnya_sutnist_potreba_formi
4. Банкрутство підприємств: спектр невирішених проблем [Електронний ресурс]. І. М. Єпіфанова. Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2017. – № 1 (29). – С. 55-63. – Режим доступу до журн.:
<http://economics.opu.ua/files/archive/2017/No1/55.pdf>
5. Банкрутство: механізм його виникнення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ni.biz.ua/9-8/58711.html>
6. Бень Т.Г., Довбня С.Б. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємств. Фінанси України. – 2012. – № 6. – С. 53–60.
7. Бикова В.Г., Буряковський В.В., Ряснянський Ю.М. Фінансове планування як складова управління фінансовоекономічним потенціалом на підприємствах загальнодержавного значення. Вісник ТДМУ. 2019. № 1. С. 26–35.
8. Білик М. Д. Фінансовий аналіз : навч. посібник / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – 6-е вид., випр. – К. : КНЕУ, 2012. – 592с.

9. Білокудря Т. С. Огляд сучасних методик прогнозування ймовірності банкрутства підприємств. Т. С. Білокудря. Управління розвитком. 2014. № 1. С. 86-88.
10. Бланк І. О. Управління фінансами підприємств [Текст] : підруч. / І. О. Бланк, Г. В. Ситник ; Київський національний торговельно-економічний ун-т. – К. : [б.в.], 2006. – 780 с
11. Боковець В. В. Методичні підходи діагностики банкрутства підприємств у сучасних умовах господарювання / В. В. Боковець, Н. О. Мірошник // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. - 2013. - № 2. - С. 14-19.
12. Бондарчук М.К., Алексєєв І.В. Фінансова санація і антикризове управління підприємством (з перекладом тем англійською мовою): навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. 268 с.
13. Боронос В.Г., Плікус І.Й. Управління фінансовою санацією підприємств: підручн. Суми: Сумський державний університет, 2014. 457 с
14. Бутинець Ф.Ф. Історія бухгалтерського обліку: навч. посіб. для студентів ВНЗ спеціальності 7.050106 «Облік і аудит» в 2–х ч. Ч. 1; 2 є вид., доп. і перероб. Житомир: Рута, 2001. 512 с.
15. Ватченко О. Б., Шаранов Р. С. Використання моделей оцінки ймовірності банкрутства на підприємствах України. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. № 6 (17). С. 132–138.
16. Гнатенко Є. П., Волошина В.В. Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Економічні науки. 2015. № 1. С. 38-42
17. Грицюк О.Є. Причини виникнення банкрутства в сучасних підприємствах. Економіка і управління підприємствами. 2018. № 72.С.42-52

18. Гуменюк В.С. Методика оцінювання прибутковості підприємства. Економіка і суспільство. 2017. №12. С.251-254
19. Гудзь О. Є. Діагностика та управління платоспроможністю в сільськогосподарських підприємствах // Сталий розвиток економіки – 2011 р. – № 7 (10). – с. 171 – 175
20. Європейська конвенція про певні міжнародні аспекти банкрутства: станом на 5 червня 1990 р. [онлайн], URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>
21. Єпіфанова І. М. Банкрутство підприємств: спектр невирішених проблем. Економіка: реалії часу. Науковий журнал. 2017. № 1(29). С. 55–63
22. Жалко О.В. Банкрутство як наслідок впливу фінансової кризи на господарську діяльність підприємств. Університетські наукові записки. Економіка. – 2010. - №2. – С.163 – 173.
23. Квасницька Р.С., Кордонець І.М. Етапність проведення діагностики кризового стану та ймовірності банкрутства підприємства. Вісник ХмНУ. 2018. № 2. С. 130–135.
24. Коваленко В. В. Структура системи управління підвищенням рівня економічної безпеки підприємства. Вісник ЖДТУ: Економіка, управління та адміністрування. 2018. № 3(85). С. 28–31. URL: [https://doi.org/10.26642/jen-2018-3\(85\)-28-31](https://doi.org/10.26642/jen-2018-3(85)-28-31).
25. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон від 21.10.2019 № 2597. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>
26. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України від 18.10.2018 р. № 2597- VIII. Голос України. URL: <http://www.golos.com.ua/article/316284>.
27. Козлов С. Основні складові механізму банкрутства. www.yurgazeta.com/wrater/447

28. Костіна О. М., Майборода О. Є. Методи та моделі діагностики кризового стану підприємства. Вісник Сумського державного університету. Серія < Економіка >. – 2012. – № 4. – С. 91-97.
29. Кривов'язюк І. В. Антикризове управління підприємством : навч. посібник / І. В. Кривов'язюк. – Київ : Кондор, 2008 – 374 с
30. Крутова А.С., Лачкова Л.І., Лачкова В.М. Управління фінансовою санацією підприємства: навч. посібн. Харків: Видавець Іванченко І.С., 2017. 186 с.
31. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: Теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій [Текст] : Монографія. – К.: КНТЕУ, 2001. – 580 с.
32. Марусяк Н.Л., Пильнюк Д.О. Банкрутство підприємства: сутність, причини та наслідки. Економіка та суспільство. 2021. № 33. С. 44-56
33. Маслак О.І., Безручко О.О. (2013) 'Особливості оцінювання економічного потенціалу підприємства в умовах циклічних коливань', *Вісник соціально-економічних досліджень*, випуск 1(48), С. 121-127.
34. Матвійчук А.В. Дискримінантна модель оцінки ймовірності банкрутства // Моделювання та інформаційні системи в економіці. — 2006. — Вип. 74. — С. 299–314.
35. Матвійчук А.В. Нечіткі, нейромережеві та дискримінантні моделі діагностування можливості банкрутства підприємств. Нейронечіткі технології моделювання в економіці. – 2013. – № 2. – С. 71–118 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nfmte.com/assets/journal/2/Matviychuk.pdf>.
36. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства (у ред. Наказу Міністерства економіки України від 26.10.2010 р. №

1361) [URL:http://meold.kmu.gov.ua/minec/control/uk/publish/article?art_id=161074&cat_id=32854](http://meold.kmu.gov.ua/minec/control/uk/publish/article?art_id=161074&cat_id=32854)

37. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06>

38. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2003. 278 с

39. Міщук Є. В. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості: проблемні аспекти. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 2. С. 54-57

40. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. Офіційний вісник України. 2013. № 19. 97 с

41. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. Офіційний вісник України. 2013. № 19. 97 с

42. Олександренко І. В., Іщук Л. І. Основні причини банкрутства підприємств. Економічний форум. 2015. № 2. С. 222–226

43. Перерва П.Г. (2015), «Банкрутство, санація та реструктуризація підприємства як економічні категорії антикризового управління», Вісник НТУ «ХПІ». Серія Технічний прогрес і ефективність виробництва, зб. Наука. рр., № 59 (1168), С. 148–152.

44. Погребняк А.Ю. (2014) 'Порівняльний аналіз оцінки методик імовірності банкрутства в системі антикризового управління на підприємстві', *Бізнес Інформ*, (7), рр. 344-352 [Online]. Available at: <http://www.business-inform.net/main/>

45. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства. Підручник. – К.: КНЕУ, 2001.

46. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України від 14.05.1992 р. № 2343-XII (у редакції від 4.04.18р.) URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T234300.html
47. Семенов Г.А., Бугай В.З., Семенов А.Г., Бугай А.В. Фінансове планування і управління на підприємствах. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2017. 432 с
48. Сідун В.А., Пономарьова Ю.В. Економіка підприємства: Навч. пос. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 436 с.
49. Сідун В.А., Пономарьова Ю.В. Економіка підприємства: Навч. пос. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 436 с
50. Сучасні підходи та інструментарій діагностики загрози банкрутства будівельних підприємств. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=76104> 32.
51. Сушко, В. І. Класифікація моделей оцінки ймовірності банкрутства підприємств / В. І. Сушко, Т. С. Павлюк // Економіка: теорія та практика. – 2014. – № 1. – С. 72-83
52. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз промислового підприємства /В. Тарасенко. – Л.: ЛБІ НБУ, 2010. – 386 с
53. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві : Монографія О. О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2014. 268 с.
54. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посібник / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2014. 412 с.
55. Ткачук, Г. Ю. Оцінка ділової активності підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. Вип 13. 2015 с. 88-90.
56. Фінансова звітність сільськогосподарських підприємств Житомирської області за 2012–2014 рр. / Деп. упр. агропром. розвитку держ. адміністрації Житомир. обл. – Житомир, 2012–2014 рр.

57. Чепка В. В., Свідерська І. М., Ю. О. Гавриленко."Фінансовий стан підприємства: теоретичні основи." Інвестиції: практика та досвід 19-20. 2020. С.96-102.

58. Шавурська, О. В. Оцінка ймовірності банкрутства як метод прогнозування фінансово-економічного стану підприємства. Економіка, управління та адміністрування. 2020. с. 22-28

59. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз Навч. посіб.: – Київ «Кондор», 2005. – 196 с.

60. Штангрет, А.М. (2015), «Процес обліково-аналітичного управління економічною безпекою підприємства», Наукові записки Української академії друкарства, Серія Економічні науки, № 2, С. 15–22.

Додатки

